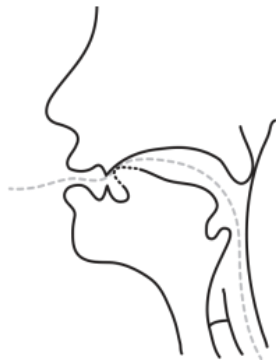

R

Suu on avatud.
Suunurgad on tahapoole tõmbunud.
Keeletipp on ülemiste hammaste taga.
Õhk väljub üle keeletipu ja paneb selle värisema.
Keeleküljed on tihedalt vastu ülemisi purihambaid.
Häälepilu on suletud.
Häälepaelad vibreerivad. R on heliline häälik.

Nimed: Riina, Rein, Raili, Raivo, Riho, Risto, Mari, Eero, Harri, Urmas

Sõnad ja -ühendid: ratas, raha, roosa, sõber, meister, kohver, maaler, pagar, pipar, sõstar, tere, teler, teater, naaber, restoran, prillid, september, oktoober, november, korter. Tartu kaart. Kirjud kardinad. Kurtide kool. Keerulised aparaadid. Tervitab naabreid. Terved kõrvad. Remonditud korter.

Eristamine:

R – L: rutt – lutt, rott – lott, rusikas – lusikas, puder – pudel, koor – kool, vara – vala, karu – kalu, naer – nael. Mare mängib hästi malet.

R – N: rott – nott, rutt – nutt, raha – naha, saar – saan, park – pank.

Kuidas ma saan sellele saarele? Varas valas vanas kuuris vett. Kelle nutt? Kuhu nüüd rutt hakkas?

R on üks raskemaid ja aeganõudvamaid häälikuid kõneõpetuses.

- Hääliku R õppimist tuleb alustada huulte- ja keeleharjutustest, et muuta keel liikuvaks. Puhutakse huuled laia õhujoaga vibreerima. Õhk ei tohi sattuda põskedesse. Huuled vibreerivad intensiivselt. Lai lapik keel tuuakse vibreerivate huulte vahele ja proovitakse panna keelt vibreerima koos huultega. Mõnikord on selleks, et huulte ja keele vibreerimine koos õnnestuks, vaja suunurgad kinni vajutada. Kui keele vibreerimine koos huultega hästi õnnestub, viiakse keeletipp ülemise hambakaare taha ja proovitakse seal keele vibreerimist jätkata. Selleks võib kasutada mehaanilist abi, pannes keele sõrme või sondi abil vibreerima. Nüüd kuulub silp TRUU.
- R-i õppimist võib alustada ka tugevast keeletipuga hääldatud häälikust T. Tekib afrikaat TH. Pikal ja korduval TH hääldamisel tekitatakse sõrme või sondi ümara nupukesega keele alt läbi tõmmates vibratsioon. Eesmärgiks on saavutada helitu R. Kui laps suudab oma sõrmega vibratsiooni tekitada, lastakse tal endal seda teha. Edasi puutakse haaldada TH koos täishäälikuga (silbid THU, THI, THA). Kui saavutatakse vibreerimine nende silpide abil, muutub R peagi heliliseks tänu vokaalide mõjule.
- Kasutatakse ka järgmist moodust. Kõigepealt tõstetakse lai lapik keel vastu ülahuult nii, et keel ja huul moodustaksid ühtlase kergelt suletud kaare. Suu on avatud ja keel ei toetu alumistele hammastele ega alahuulele. Nüüd puhutakse üle keeletipu õhku suunaga üles, imiteerides mesilase suminat. Õhujoa üles suunamist kontrollitakse lapse enese nimetissõrme abil, hoides seda ülahuule kohal ninaaluse vao juures. Koos õhujoaga „sumiseb” ka ülahuul koos keelega. Kui õhu puhumine on selge, pannakse keel mehaaniliselt sõrme või sondi abil vibreerima, liigutades seda kiiresti keele otsa all edasi-tagasi. Mitte mingil juhul ei aita sõrmega vibratsiooni tekitamine otse

keeletipul, vaid just keeleotsa all. Kui edasi-tagasi liigutusega hakkab keel vibreerima, asendatakse selle liigutus järsu ühekordse tõmbega samal kohal keele alt läbi. Nii tekib 3-4 võnkeline vibreerimine. R viiakse silpidesse (RA, RE, RI, RO..., ARR, IRR, ORR, URR) ja kõnesse kohe, kui ükskõik millise võttega on saavutatud vaikseimgi vibratsioon.

Silbiharjutuste ja sõnade hääldamisel jätkatakse mehaanilise abi kasutamist vajadusel veel pikka aega.

Kui R-i vibreerimine on saavutatud ülemise huule juures, hakatakse keelt pikkamööda hammaste taha suunama. Esialgu püütakse lahutada keel ülahuule vibreerimisest ja lastakse keelel vibreerida ülemiste hammaste all. Sealt tõstetakse seda järjest kõrgemale õigele artikuleerimiskohale igemete juures. Esmatähtis on saavutada keeletipu vibreerimise automatiseerumine.

Kui lapsel on enne olnud kurgu-R, peab keele vibreerimise saavutamisel jälgima, et laps ei hääldaks R-i samaaegselt ka kurgus.